

R. P. Thomæ Tamburini È Societate Jesu Opera Omnia

Tamburini, Tommaso

Lugduni, 1689

8. An Adjudicatio, quæ fieri consuevit in Regno Siciliae sit justa.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-78172](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-78172)

fructum, vendere equum, v. g. meum illi tertio, quia censuista nullum ius habet ad equum meum. Cum ergo censuista, quando ei solvitur sua pensio ex precibus censuarii nullum profus ius habeat, seu nullum ius ei remaneat, quid cedere, seu vendere alteri poterit? Quoniam autem tunc solum (præciso alio inconveniente) possit censuista, vel quilibet alius contractare equum meum, quando extrema necessitas illum ad hoc urget, in qua necessitate omnia sunt communia (præcisè tamen quantum sufficit ad extremam necessitatem sublevandam) ita in casu nostro, &c. Sed quæso te in nostro casu, quando tanta necessitas?

12. Denique tertio, Quod prædictum artificium sit contra virtutem Religionis, probatur: Nam in eo contentendo, semper solet intervenire iuramentum, quo censuista jus suum cedit illi tertio, & quo hic tertius donat prædium censuario. At qua veritate possunt ipsi jurare, vendere, vel donare ius, vel prædium, quod ut probavimus, suum non est.

13. Nonnulli prædicta iuris ficta (ut ego merito appello) cessione utuntur ad finem excludendi alios ereditores. Exemplo rem facile intelliges: Petrus, v. g. emit prædium subiectum tribus, v. g. Censuum obligationibus, propter quas dictum prædium debet Titio, v. g. anteriori decem annuos aureos, alii posteriori, v. g. Caio, alios decem, Sempronio denique magis posteriori decem item alios. Petrus ergo submittit aliquem si delem hominem, cui numerat decem aureos, quos homo hic solvit Titio anteriori, sibi que accipit cessionem Iurium à dicto Titio contra prædium possessum à Petro, idque continuat per multos annos, nam postquam summa soluta sufficit ad prædium sibi adjudicandum, illud sibi homo ille fidelis adjudicat (fidelis quidem homini, sed infidelis Deo) & ut potè qui illud acquirit ex vi census anterioris, excludit Caium, & Sempronium posteriores, prætextu, quod pro illis nihil remaneat fructuum dicti prædii, & prædium sic liberum à se acquisitum donat dictus homo fidelis Petro.

14. Affero, hanc negotiationem esse injustam, propter dicta in præcedentibus. Adde, si prædium illud ab initio (ut debet prædium) erat sufficiens, & nunc est etiam fortasse sufficiens ad omnes tres pensiones solvendas, quo iure, possunt hac arte excludi Caius, & Sempronius? Vel certè, quo iure potest ipsis difficillima reddi solutio suarum pensionum? Quod si prætendatur non esse sufficiens, ear non relinquatur cuique suum ius experiendi, an omnes possint habere suas pensiones, vel portionem saltem aliquam in anno fortasse aliquo fertili.

Per hanc occasionem querimus, quid in conscientia de quadam simili Cessione in favorem Censuarii?

15. Sensus quæstionis est, An, si ipse censuarius possessor prædii pensionem tibi censuista solvens, requirit à te, ut ipsi cedas tuas actiones contra alios quoscunque. An, inquam, licitè ille requirit, & tu cedas item licitè?

16. Respondeo, esse bene distinguendum: Quando enim is fundavit censum, seu suum prædium subiecit censui tibi solvendo, vel (dum dictum prædium sibi adjudicavit, seu emit) sibi eidem censum illum (ut dicimus) accollavit, hoc est, solvere promissit, dico, nec licitè ipsum posse requirere ejusmodi cessionem, nec te illi cooperari cedendo (idem de hæredibus, qui Antecessoris personam representant) Ratio est, quia, si is fundavit censum, jam habuit pecuniam correspondentem valori census; si verò sibi illum accollavit, vel emit, jam tantò minoris habuit prædium, quantum importat debere solvi talem censum. Ergo cum ipse sit abundè satisfactus, non potest amplius petere prædictam cessionem; sic enim acquireret ius ad iteratam satisfactionem ex vi dictæ cessionis; nam quando fundavit, vel accollavit, vel emit sibi censum, fuit jam, ut dixi, satisfactus: quare, si ex vi hujus cessionis posset petere eandem sum-

nam ab alio, certè esset, velle iterum satisfaci. nulli ceteri subiectum is habuit, hincque censuista, si deinde daret, si ex alio contractu oneroso, si deinde daret, & de facto is tibi ipsum solveret, justè requireret cessionem, illamque ei tu ex iusticia faceres: nam tunc haberet ius possidendi liberum, ut supponimus, & censum prædictum; unde, si pro ipso tibi aliquid daret, justè poterit ab altero, qui censum solvere debet, petere. Et quidem, si bene advertis, hac iuris cessione eadem est similis, ac dicta n. 1. & 2. est enim ac si tertius solvens sua propria pecunia, quam debere ab ipso antea, placet certè non est.

18. Dixi autem (contractu oneroso) si quis lucrativo, si attentè consideres, est eadem, vel limitatio, ac si ipse censum fundasset, vel sibi censum vendidisset, nam propterea iusta tunc cessione non efficitur tarius enim, ut alibi dictum est, obligatur solvere etiam rei donatæ sine spe recompensationis.

19. Inquires: An sicuti hic possessor, solvens ipsi Domino census pensionem, possit licitè à te petere, à habere cessionem prædictam, quando emerit, prædictum francum, & liberum, ita in eodem casu et ipse censuarius, possit supponere illum tertium si delem hominem, fiat cessio modo prædicta?

20. Respondeo, nequaquam posse. Ratio est, quia possessor solvens suis propriis pecuniis, quas nunc non est defraudandus iure, quod possit illa recuperare, est enim, ut in dō inveni, tunc ferè casus idemque est n. 3. At illi tertio, cum ipse tertius non habeat, hic supponimus, sua propria pecunia, eadem debet, nec potest ullum ius. Multò magis, quia solvens hic possessor prædii censui subiecit, cum sit solvens pensionis de bita Domino census, nullum effectum potest post se contra ipsum censum, prædiumque censuistæ relinquit: posset enim ipse tertius jam cessionem prædicare sibi totum prædium, vel ejus partem, de se remanent inconvenientia dicta à n. 4.

§. VIII. An adjudicatio, que fieri consuevit in Regno Sicilia sit iusta?

Præmittuntur aliquæ necessaria ad quæstionem intelligentiam.

1. Dominus census Bullæ nostræ Regni adjudicator, seu per iudicis sententia appropriat sibi prædicta bona suo censui subiecta, seu, ut Græco vocatur, quæstionem, hypothecata. Ad quod duobus procedunt prædicti modis. Primò, lædendo censuistam supra dictam, quæ læsio in hac materia vocatur enormissima. Scindendo eundem infra dimidium, quæ saltem vocatur læsio non enormissima, nam, quando nulla est læsio, cum ex parte adjudicatio sit iusta, de ea hic agendum non est. Quomodo autem intelligatur hoc (ultra, vel infra dimidium) passim docent Doctores, ut Lessius, c. 21, num. 2, Fagundus, 5, de contr. c. 40, n. 2. Castropala de iust. comm. l. 1, p. 17, §. 1, n. 3. breviter autem sic habet Lessius, l. 2.

2. In foro externo non datur actio ei, qui emittit, vel vendendo vilius, non est deceptus ultra dimidium iusti pretii, v. g. si agrum tuum, valentem mille centum libris, vendas septuaginta, vel sexaginta, vel etiam quinquaginta libris, non potes intentare actionem ad rescindendum venditionem, aut resumendum pretium, quia non es deceptus ultra dimidium iusti pretii, scis autem, si vendidisti prius ultra dimidium iusti pretii, emas centum quinquaginta, vel quadraginta octo, vel quadraginta novem, vel minus, modo, si agrum, valentem centum libris, emas centum quinquaginta duo, vel plurius, potes agere, ut, vel rescindatur excessus ille, vel emptio rescindatur; non tamen si emas centum quadraginta, vel etiam centum quinquaginta, hæc rectè Lessius.

3. Permittit autem lex utramque deceptioem, quæ

non est ultra dimidium ad vitandas lites: sed non ita esse in conscientia docet communior sententia cum Sancto Thoma, secundum quam in conscientia foro debet suppleri iustum pretium. Sed quid alii sentiant cum quibusdam limitationibus, seu declarationibus mox dicetur à num. 8.

4. Duo insuper nota. Primum, cum licitum sit, vendere pro supremo, & emere pro infimo, illud pretium, sumendum est respectu venditoris agentis de latione, quod infimus sit, quia emptor iuste potuit eo emere. Respectu vero emptoris agentis de latione, esse sumendum summum pretium, cum venditor iuste potuerit eo vendere. Ita Covar. lib. 2. var. c. 2. num. 3. alique. Id autem dictum est, quando est pretium vulgare habens summum, medium, infimum; nam, quando est pretium legitimum, id est, taxatum à Principe, cum id constet in indivisibili, semper illud sumendum erit.

5. Secundum: Excessus dimidii iusti pretii constituitur ex quolibet minimo, etiam uno dumtaxat obolo, quod dimidio addatur, juxta Textum legis, *L. Hac adjectum plur. De verb. signif. Verum, huic dicto refutatur Fagundez, lib. 5. de contrah. cap. 40. num. 2.* sequentibus verbis *Rebellius res solvit satis esse, quod unus nummus excedatur à dimidio, & inducit sibi pro se Tiraquell. Baldum, Salicetum sed id non credo, quia parum pro nihilo reputatur, nec de minimis juxta Prator. Arbitrio ergo Iudicis id committitur, quem oportet habere favorabilem in hoc, & similibus negotiis arbitrariis.* Hec Fagundez, sed certe praxis nostri Regni in adjudicationibus est, ut semper Iudex judicet juxta dictum Rebellii.

Adjudicatio enormissimè non ladens, an sit licita?

6. His positis. Affero primum, in posteriori casu, id est, si Dominus pensionis adjudicavit pradium censuarii, illum enormissimè non ladens, ladens nimirum, dumtaxat infra dimidium, ipsum esse tutum in conscientia, ac iuste pradium illud sibi eo modo legitimè adjudicatum possidere, ejusque fructibus tanquam legitimum Dominum sui posse. Ratio potissima est, quia ejusmodi adjudicatio fit ex vi pacti appositum in contractu creationis census, per quod conventum cum censuario fuit, ut in casu negatæ solutionis pensionum, venderetur pradium in latione, seu, ut loquimur, in subhastatione ad discendum ultimo emptori plus offerenti. Quod pactum apponi semper solet, & quidem in censu, de quo loquimur, quia Nicolaus V. concessit Sculis, in creatione census posse apponi quæcumque pacta.

7. Quod autem hoc pactum sit iustum; Probatur primum, quia ex una parte non est destructivum contrarius census, ut ex se patet, & ex alia, si affert venditori census aliquod gravamen, iam compensatur ex multis, quæ (ut supra diximus) sunt ex parte cap. 4. §. 4. & hoc idem cap. 6. §. 1. num. 6. emptoris, seu Censuistæ. Secundum, quia si non esset iustum, non posset in conscientia Iudex in vim ipsius procedere ad sententiam adjudicationis, ne in foro quidem externo, quia non posset licitè uti pacto inito contra Iustitiam, & tamen quotidie videmus illum sine scrupulo procedere, & cum scrupulo injustitiæ si non procederet. Quod si etiam procedit in enormissima latione, de qua mox non absolute procedit, nam, ut dicimus paulo post semper relinquit locum Beneficio gratiofo. Tertio, quia praxis tot annorum, per quam ejusmodi pactum palam coram Notario, & Testibus semper apponitur, clarè ostendit, id non esse illicitum.

8. Confirmari potest assertio nostra ex doctrina Excobari Corro, in tract. Trib. selett. tract. 1. de utroque foro, casu secundo, art. 5. num. 36. Lege item Tancr. part. 2. quest. Mor. Tract. 5. quest. 64. n. 19. qui non solum in subhastatione, nec solum precedente ejusmodi pacto, ut res ad Discendum vendantur, sed etiam absolute, docet, ementes vel vendentes cum latione dimidium non excedente

Nars. III.

esse tutos in conscientia. Et quia hæc doctrina ad nos maxime facit, breviter subdo ea, quæ ipse pluribus ad facietatem congerit. Sic ergo l. c. de cet.

9. Constantè asserimus, hanc propositionem probabilem esse: *Leges Civiles, & Pontificiæ, ut sustinent contra emptiones, & venditiones, locationes, & cōductiones, & similes (id est similes emptioni, non vero alios, v. g. solutionis dotis, legati, census, &c.) prius in pretio, vel mercede, & c. intercedat, vel infra, vel supra iustum pretium, vel mercedem, dummodo dimidium non excedat, sunt iustæ. Et accepta prout debent, nempe deficiente omni dolo, fraude, & falsa asseveratione, etiam procedunt in foro conscientia. Et venditor pro maiori, & emptor pro minori iusti pretii cum his conditionibus tutus manet in utroque foro. Semper intelligitur, modo nesciat contrahens pretium, & rem. Quod ultimum advertit pro Pueris, Mulieribus, Ræsticis, si fortè ob levitatem, vel incertiam involuntariè agant.*

10. Hanc propositionem probat hic Auctor duodecim argumentis. Primum, quia talis est praxis ementium, & vendentium.

Secundum, quia sic non permittunt solum, sed disponunt, & positivè concedunt Leges Civiles, quod latè ipse prosequitur.

Tertio, quia pacta debent servari, quando abest fraus, & dolus: at in casu nostro bona fide pactum inter venditorem, & emptorem, ut si hic pecuniam illam det, recipiet rem.

Quarto, quia sic decernunt positivè, nec solum permittivè Leges Canonice; quod probat itidem ipse pluribus.

Quinto, quia, quando concurrunt duo præcepta, illud quod est majus, seu gravius servari debet, at in nostro casu duo præcepta concurrunt. Alterum: *Pacta debent servari.* Alterum: *Inter rei valorem, & pretium debet intervenire æqualitas.* Sed majus quid, & gravius est pactum, ut definitur l. 2. de pactis, & alibi: ergo hoc debet servari.

Sexto, quia doctrina communis est, legem posse transferre dominia rerum in alium, sed in casu nostro factum est à lege, & quidem positivè, ut ipse ex legibus probat; ergo &c.

Septimo, stante voluntate, & scientia contrahentium sine dolo, & fraude, nulla est injustitia: præsumuntur enim invicem sibi remittere; ergo nullum peccatum, nullaque restitutionis obligatio.

Octavo, quia, si esset injustitia, leges non approbarent undequaque, & absolute lationem dictam in pretio, si euti non approbant lationem in ipsa re vendita, qua quis, verbi gratia, loco decem mensurarum panni vendit, daret novem.

Nono, quia id probat illud (naturaliter) positum in l. item si. §. quemadmodum: *Naturaliter* (inquit dicta lex) concessum est, quod pluri sit, minoris emere, quod minoris sit, pluri vendere, & ita invicem se emptores, & venditores circumscribere, id est, decipere.

Decimo, ex doctrina Theologorum, qui id concedunt in subhastatione, at ex legi sunt rationes extra illam.

Undecimo, ex doctrina plurium doctentium, si læsus sciat rei valorem, nullaque fraus interveniat, nullaque levitas, &c. alterum contrahentem tutum esse in conscientia. Hos Doctores præter illos, quos citat, dictus Excobari, vide apud Dian. p. 5. r. 14. ref. 38. agentem ad emptionem, & vend. Alcarum, & Taxillorum in domo ladentium.

Duodecimo, quia opposita sententia est causa inquietudinis conscientia, & scrupulorum propter frequentissimam varietatem, quam fortiuntur in dies, immò horas, pretia rerum.

11. Hæc ille, quæ pluribus, & sanè latissimè prosequitur atque pro hac opinione citat num. 204. plurquam 40. Doctores.

12. Ex qua doctrina sic formatur pro casu nostro argumentum: Quoties in communibus venditionibus, & emptionibus læsio non est enormissima, nō fit ex sententia hujus Doctores injustitia; sed in nostra adjudicatione,

A a x de

de qua nunc sermonem habemus, quæ tandem reducitur ad emptionem, & venditionem, non adeo laesio enormissima, prout de illa loquimur; ergo, &c.

13. Confirmatur, quia in nostro casu, dum iudex publicus expedit adjudicationem, non permittit solum, sed positive se habet, transferens dominium; id quod, præter alias rationes efficaciores, confirmant etiam argumenta modo dicta ab Excobar. Quæ enim probant, iudicem in emptionibus, & venditionibus dominium positive in alios transferre ob bonum publicum, ne sint lites, vel ob aliud, multo magis idem probant in casu nostro, ne scilicet, ob avaritiam debitorum, credita ex censu remaneant inexacta.

14. Nonnulli acriter contra nostram doctrinam invehuntur, quasi dicamus posse nos pretio injusto, per adjudicationem, rem alienam facere nostram; sed prorsus nunquam id dicimus, asserimus enim, illud esse pretium iustissimum, tum quia est pretium, quod habetur iuste in subhastatione, ad quam subhastationem consensit debitor in pacto initio in fundatione census, ut sæpe dictum est, tum quia etiam extra subhastationem esset iustum pretium illud, de quo loquimur, vel certe à venditore voluntarie remissum, ut modò dixit Excobar, tum quia id fit ex mandato Principis in casu nostro, qui princeps potest transferre dominia, &c.

15. Obijcies primò, At in adjudicatione, de qua nobis est sermo, adeo involuntarium, neque enim, nisi coacte id patitur censuarius.

Respondeo, non quidem coacte sed maxime voluntarie hoc censuarius patitur, quia, per maximam libertatem, consensit in pactum illud, quando vendidit censum, ut ex dictis patet.

16. Obijcies secundò in jure *L. A. D. Pio, §. Pignora, ff. De re judicata*, communi præcipitur, ut quando pignus à iudice addicitur creditori, debeat, præcedente æstimatione vendi, etiam si vendatur sub hasta. In nostro item jure Siculo in *Capitulo Rituum, v. Et data quæ est n. 112. & 113.* conceditur, ut possit creditor, saltem in aliquo casu, accipere dumtaxat, pingue valens, id est, ultra summam sui crediti, lucrari possit insuper quartam partem dictæ summæ ex ea re, quæ vendenda fuisset sub hasta, sed præcedente item æstimatione; ergo in nostro, & in communi jure debet pretium rei esse, quanti illa verè se valet; ideo enim præcedere debet æstimatio, licet deinde concedatur dicta quarta pars: At in adjudicatione, de qua loquimur, nulla præcedit æstimatio; ergo semper injustum erit, sic vendere, vel emere.

17. Respondeo; quæ dicta sunt in Majore, rectè procedere ex jure communi, & Siculo in cæteris, in quibus nullum adeo pactum ad discursum, seu ad subhastationem, per quod renuntietur prædictæ æstimationi præcedenti. Sed in nostra adjudicatione notanter huic Siculo, & communi juri in fundatione census renunciatur, præfente, approbante, & exequente Principe. Cur ergo, urges ea jura legitime renunciata? Juribus autem, quæ sunt ad peculiarem cujusvisque utilitatem, quemlibet renunciare posse, ne ipsi quidem adversarii dissentiant, multo magis ipso Principe consentiente.

18. Obijcies tertio: Aliqui injusta onera, injustaque debita fingunt, ut adjudicatio per fas, vel nefas procedat; Vel fraudes in subhastatione committunt, removendo licitatores, &c. ergo saltem ex his capitibus manifeste committitur injustitia.

Respondeo. Hi certe non sunt tolerandi: Verum, malitia illorum nequaquam ei officere debet, qui sincere remedia à jure, & à justa conventionione concessa sine fraudibus usurpat.

19. Obijcies quarto: De natura subhastationis est, ut concurrant plures volentes emere. Id, quod non est in nostra adjudicatione, ubi sunt quidem proclamationes in foro, sed, vel coram paucissimis, vel nullo emptore pretium re vera offertur.

Respondeo primò, satis esse creditori, si nulla fraude

& sincerè curet faciendas publicas proclamationes rerum per accedens est, ut nulli appareant licitationes.

20. Respondeo secundò, Debitores iam facti communiter in hac licitatione immobilium ratione, vel alia ejusmodi licitationi, sic communiter usurpari licitationem fundatione census consenserunt; ergo emens non injustè emit; volenti enim & scienti non injuria ab eo, qui sine fraude procedit.

Has paucas objectiones attulisse, & diluissè, suffragatur cæteras poterit quilibet ex dictis, & dicendis difficulter elucere.

21. Verum, non est hic omittendum quid dicit Diana, *part. 4. tract. 4. ref. 12.* & quid ejus summa: *Ita* (inquit Diana timide favens nostræ secundæ) *Lectionibus cogita, an excusare possit adjudicationem, quæ fieri solent in hoc Regno ex pacto vulgo dicto à D. D. dummodo sine fraude, & non ultra dimidium justipretii efficiantur; nam in tali casu illa bona venduntur sub hasta, & ad vocem Præconis; ergo si sine fraudibus, & cum justipretii requisitis emuntur intra dimidium justipretii talis emptio justa, & emptor non tenetur restituere, ne rem, neque fructus, ex rationibus; & auctoritate D. D. asserentium, merces ultroneas non solum esse, sed etiam parte, & de hoc non est dubium, verum etiam pro emenda. Ita Palatini, Chetani, Megala, Rebellini, Sales, &c. sed bona, quæ venduntur sub hasta, ubi venduntur bona, & decet Molina, Bordonus, & alii, ergo licet ipsum non pro medietate, & ideo, ut dixi, tu cogita. Hæc Diana.*

22. Quibus summa Dianæ v. *Pretium n. 3.* addidit de suo in hunc modum: *Sed obstat prædicta legis Alphonsi, quam dicunt de pingue valente, in qua vis diminutio in adjudicationibus taxatur.* Hæc Diana.

Sed Regem Alphonsum loqui de adjudicationibus pro quibus non adeo pactum ad discursum, ipse declarat fieri fateretur, & nos innuimus n. 17. Quæque & debebat hujus summæ Auctor, hoc de suo tempore addere.

Adjudicatio enormissimè lædens, an sit licita?

23. Aliter secundò: In priori casu, quem diximus nimis, si Dominus pensionis adiudicavit huiusmodi censuarii, illum enormissimè lædens, nimirum supra dimidium, ipsum non esse tutum in conscientia, & quod prædium illud possidere, fructusque percipere. Quod quia pactum, in quo fundatur adjudicatio, quædam turba est enormissima læsio, cum sit nimis onerosum censu venditori, & nimis prodigum (verbi gratia) si censum infra dimidium justipretii, quod semper fuit in jure existimatum intolerabile damnum) pactum, in quo, contra bonos mores, bonumque publicum est, datur occasio de pauperandi, atque adeo illicitum, & non tolerandum, nec ementi conferens ullum jus, cum sit ingratum. Rectè ergo in Textu C. cum casum, C. cum de illi, De Emptione & Venditione, irritatur contractus Emptionis, & Venditionis ultra dimidium justipretii, quæ valet centum, emas quadraginta novem, vel tredecim, & quinquaginta uno, etiam si abique dolo, & fraude fiat: Rectè, inquam, si em bonum publicum requiritur, ut dictum est.

24. Atque hinc bene fit, ut, si in ord. n. 1. subhastatione, quæ solet esse rerum mobilium, eadem de pauperandi ratio accideret, ne illa quidem venditio esset justa. Verum, communiter non accidit, quia ex venditione remobilis, non tam facile homo depauperatur. Partem, per distractionem enim rei mobilis solum amittitur res, & paucissimi fructus forte ex illa re, ut ex secunda sequi proveniendi; nam ideo præter hanc rationem, addit alias, quas diximus l. 8. in Decal. tr. 3. c. 7. §. 4. n. 23. Hæc enim ibi fuit locutio, quam appellamus: *aliquam rem venditissimam in subhastationibus mobilium posse rem venditissimam*

quanti minoris sine fraude potest. At per distractionem boni fructu ferri, de quo hic nos loquimur, non solutio amittitur res, sed pluri etiam fructus, id est, per consequentes annos perpetuos, ad quos causa ea est depauperandi. Et aliqua quidem adest, sed toleranda, sed parva, imò propter bonum publicum, positivè concessa a nostris legibus in adjudicatione, quando est latio infra dimidium. At certe magna, & intolerabilis, nec concessa, quando supra.

25. Confirmatur nostra doctrina, quia per Beneficium, seu remedium, quod nos appellamus gratiosum, à Protege conceditur censuario, quodcumque ipse censuarius voluerit, actio ad repetendum bona adjudicata, quando invenitur latio enormissima, per quod Beneficium jubet Princeps recognosci à Iudice adjudicationem illam, ut si constet bona adjudicata excedere dimidium pretii, pro quo processit distractio, tunc, soluto debito unà cum legitimo interesse, restituantur dicto eidem censuario bona illa, eorumque fructus, quæ fuerunt adjudicata. Si ergo per iudicem restituantur bona in latione enormissima, signum est illam adjudicationem non fuisse approbatam à legibus, sed solam, ut debitum solveretur, fuisse permissam. At contra, cum illud Beneficium gratiosum non concedatur à Principe, seu à legibus in latione non enormissima (in qua latione solum quadrimestre ad redimendum conceditur censuario, intra quod ipse possit, soluto debito, pro quo processit distractio, recuperare bona adjudicata; nam cæterum, eo quadrimestri elapso adjudicarius legitime, & perpetuo bona illa adjudicata deinceps possidebit.) Cum, inquam, illud beneficium gratiosum non concedatur, satis manifestum signum est, adjudicationem, procedentem ex latione non enormissima, non permiti solum à legibus, sed etiam positivè concedi.

26. Hic ergo nota, quando adfuit dicta enormissima latio, etiam censuarius beneficium illud à Protege non petat, se in conscientia posse solum retinere tandiu prædictum adjudicatum, quoadiu, per perceptos fructus, deductis expensis, tuo credito, ob quod processit adjudicatio, sit satisfactus: nam deinde, etiam ante sententiam, reddere obligaris rem Domino, ne scilicet alienam sine titulo possideas: id, quod, etiam in alio eventu, quando latio non fuit enormissima, peregrisse non paucos, sed certe ex liberalitate scio, quod, ut laudabile consilium ab omnibus excipendum, merito proponi potest.

27. Obijcies: Non apparet disparitas, cur in latione enormissima adjudicatio sit illicita, licita autem in latione non enormissima.

Respondet primò, aliquam disparitatem à me allatam fuisse modò n. 24.

Respondet secundò, verbis iisdem, quibus utitur in simili prædictus Excobar loco suprà citato num. 214. Sic enim habet: Per aliquos prædicta doctrina, id est, quod in conscientia sit etiam licita emptio, vel venditio cum enormi lesione, locum etiam habet, quamvis pretium sit infra, vel ultra dimidium iusti, hoc est, etiam si res ematur minori justo pretio infra dimidium, vel vendatur majori, quamvis excedat dimidium, dummodo deceptio prædicta non interveniat ex dolo, modo suprà explicato, &c. Noverunt enim leges ipso jure irritare ejusmodi contractum, quia ex substantiabilibus nihil in eis deficit, nempe res, pretium, & consensus; quare prædicti erunt tui in conscientia in horum sententia, donec per iudicem Decretum contractus rescindatur. Et quamvis id, fundamento hoc, probabile esse aliquibus videatur; nos tamen tale firmare, vel consilium non audent: Tum, quia plurimum esset, laxare habenas in re periculosa: Tum, quia aliquibus videbitur audacia, ita loqui contra tantos Doctores contrarios. Denique aliqui non fuerunt auri probabilitati principalis nostræ opinionis subscribere, & sic multò minus probabilitati hujus. Omittamus ergo, ut alii, novis fundamentis visis, hoc dicant, nam nos hoc non dicimus, sed omnino negamus.

Paß 111.

28. Et paulò post num. 225, sic eandem sententiam habet: Declara nostram opinionem, quod accipi debet de latione infra dimidium iusti pretii non si excedat: Tum, quia ita volunt Doctores dictam nostram opinionem tuentes, à quibus recedere non audent. Tum, quia in tam gravi latione potius ignorantia læsi presumitur, quam scientia, & sic desit consensus presumptus saltem, & docent Covarr. & Menoch. cum aliis apud Hermosillam. Hæc ille.

Et hæc nos, allatæ objectioni proportionaliter applicanda. Ex quibus non assentior Patri Vincentio Tancredo, tom. 1. quæst. mor. tract. 2. quæst. 53. qui adjudicationem, etiam cum latione enormissima, approbat, excipiens solum, quando adjudicans cognoscit Dominum prædictum esse ineptum ad petendum remedium gratiosum, sed certe nunquam est approbanda, ut constat ex dictis.

Dubium incidentis de onerum Accollatione.

29. Querimus, an onera, quæ rem afficiunt, five sint onera proprietatis, five census, five alterius contractus realis, quæ verè debentur supra bona, quæ adjudicare quis sibi intendit, minuant valorem rei, an verò possint computari in pretio ejusdem rei, in ordine ad videndum, an in adjudicatione datum sit pretium cum latione, vel sine latione enormissima. Fac, verbi gratiâ, prædictum à te adjudicandum valere aureos centum, tum autem creditum, propter pensiones non solutas, esse aureorum decem: Si eidem prædicto sit adnexum onus solvendi alicui tertio aureos quinquaginta, onus hoc minuetne valorem dicti prædicti, an computabitur in pretium? Nam, si in pretium computetur, non erit latio enormissima, id est, non erit latio ultra dimidium, quando tu adjudicabis ejusmodi prædictum pro tuo credito decem aureorum: erit verò enormissima, si dictum onus sit demendum de valore prædicti.

Ostenditur id manifestè; si enim illud onus quinquaginta aureorum ingreditur, ut ita loquar, in pretium, erit totum pretium pro prædicto, quod valet centum, erit aureorum sexaginta, id est, decem ex pensionibus non solutis, & quinquaginta ex onere accollato, quo pacto Dominus prædicti, pro suo prædicto valente centum, habebit in adjudicatione sexaginta, quæ non est latio enormissima. At verò, si onus hoc dematur de valore prædicti, remanebit ejus valor aureorum quadraginta. Tu ergo, si pro decem aureis ex pensionibus non solutis tibi adjudicabis prædictum hoc, accipies rem valentem quadraginta aureis pro decem aureis, quæ est manifestè latio enormissima, quia est ultra dimidium, atque adeo, ex vera nostra sententia nulla erit adjudicatio. Ecce quantum interest hæc præfens discussio.

30. De qua duas inveniō Jurisperitorum nostri Regni sententias. Altera docet, ejusmodi onera accollata minuire rei valorem, atque hanc sequitur Ioannes Franciscus Castill. decis. 127. num. 9. pro qua multos Doctores etiam citat Antonius de Amato in variis res. l. 2. ref. 61. Et Castillo quidem addit, hanc esse conclusionem dubitatam, cum agitur de adjudicatione ex vi contractus cum pacto ad discursum, asserturque duo argumenta præcipua, quæ etiam assert de Amato l. c. Primum sic formari potest.

31. Adjudicatio, ut est certi nostri juris, nulla est, si pretium, seu creditum, pro quo fit, non est verum, etiam si deficit in uno obolo: sed, quando onus accollatum, non est verum, (ut accidere certè potest ex ignorantia facti) Adjudicatio non est nulla; ergo onus non est pretium.

32. Secundum, quia cum debitor vult sibi redimere rem alteri adjudicatam (quod posse facere, dictum est suprà) tenetur solvere pretium, & tamen non teneturolvere onera accollata, etiam si ea adjudicarius redemisset à Censuario; ergo onera non sunt pretium.

33. Altera sententia tenet prædicta onera computari in pretio, quam sequitur Provincial, in suo Consil. quod

A a 3

habetur

habetur inter Decis. *Ms. fil. Decal.* 7. Franciscus Baroni-
 us, *l. mox citando*, Vincetius Taver, *tr. 2. q. mor.* 9. 53. Et
 hic quidem rationem affert, quia, inquit, adjudicator emit
 prædium, prout est totum, & virtute solvit pretium va-
 lore totius prædii. Addit primò, onera esse partem pre-
 tii, citatque quandam legem dicentem, *quasi in parte pre-
 tii ea res sit*. Quodam secundo, si non computarentur in
 pretio ipsa onera, creditorem non posse causare execu-
 tionem contra debitorem, unde sic defraudaretur suo
 credito.

34. In praxi item censuarias invenio in Regno Deci-
 siones, nam quod onera accollata à creditore computen-
 tur in pretio, decisum fuisse in Regno testatur Baroni-
 us, de *citat. l. 2. in Addit ad quest. 16. num. 211*. Quod autem
 non computentur, apparet decisum apud Castill. *loc. cit.*
 & apud de Amato *loc. cit.* Ex quibus colligitur, utramque
 sententiam habuisse hæctenus, etiam in praxi, Patronos
 suos, sed spero fore, ut omnes in posterum ad primam
 sententiam prorsus accedant.

35. Nam, si rem Theologicè expendere velimus, in-
 veniemus, onera ejusmodi non posse in pretium compu-
 tati, atque adeo primam sententiam veram esse, non
 quidem ex vi argumentorum Jurisperitorum, quæ for-
 tasse quilibet in utramque partem vertere, sed diffculter
 posset, sed ex ratione à priori, quam jam subdo. Etenim,
 ut *supra*, cap. 2. §. 3. num. 1. diximus, per pecuniam, qua
 censum annuum eminus, nè sit usura, illud facimus, ut
 emamus Jus ad fructus alicujus boni fructiferi, seu, ut
 emamus partem usufructus alicujus prædii. Illud igitur
 Jus, seu pars usufructus, pars est prædii empta ab illo,
 qui censu fundavit, nec est illius, qui prædium nunc pos-
 sidet. Quando ergo ab hoc possidente prædium, illud
 mihi adjudico, non possum mihi adjudicare Jus illud, seu
 partem illam usufructus, quæ non est in dominio præ-
 sentis possessoris, sed alterius anterioris Censuistæ: quare
 debet hæc pars tolli à prædio, quod prædium ego per
 adjudicationem, & ad discursum mihi emio. Ergo non po-
 test intelligi, quomodo onera illa accollata sint in pre-
 tium; sunt enim Jus fructuum, seu usufructus alterius
 censuistæ, quod Jus ego mihi nunc non adjudicò, nec
 emio, nec mihi attribui possum, cum pertineat ad alium
 prædictum censuistam, & ipse habet hoc Jus, non pos-
 sessor prædii.

36. Ex hac præterea ratione patet, nec meum Cap-
 itale hujus præsentis census, ob cujus fructus non solu-
 tus procedit adjudicatio, me posse ponere in pretio, quod
 offero, nam eadem ratio jam dicta, si rem attentè pen-
 tetes, id manifestè probat.

37. Denique ex dictis vides primò, rationem secundæ
 sententiæ allatam *num. 33.* esse nullam; supponit enim
 adjudicatorem emere prædium, prout est totum, quod
 falsum esse, nostra ratio modò allata *num. 35.* evidentè
 ostendit. Idem dic de eo, quod addit primò, supponit
 enim id, quod est probandum. Et quidem lex, quam *ibi*
dem inducit, contra ipsam secundam sententiam est, non
 illud (*quasi in pretium*) ostendit onus accollatum, dum
 demit partem, atque adeo valorem à re, facit, ut ejus rei
 pretium debeat esse minus, quàm si illa onera non adese-
 rent. Postremò, quod addit secundò, id est, creditorem,
 non posse causare executionem, si onera non compu-
 tentur in pretium, nimis est falsum; potest enim execu-
 tionem causare pro pensionibus non solutis, ut item pro
 expensis, pro quibus Jus dumtaxat habet.

38. Post hæc scripta volui duos Jurisperitos certè
 ex privatis hujus Regni de hac difficultate consulere,
 qui dixerunt, esse distinguendum; nam de censu per-
 petuo irredimibili proprietatis primam sententiam ex-
 ciendam esse, contendeant. De censu autem redi-
 mibili, qualis est is, de quo hæctenus locuti sumus, in
 forma Bullæ, esse excipiendam secundam. Volui hujus
 distinctionis rationem cognoscere, & nihil ad rem ob-
 tinui. Illa ergo posset esse fortasse, quia hi fortè puta-
 bant, censum redimibilem esse debitum supra rem, non
 autem rem ipsam, seu partem rei, atque adeo esse pretium

cum contra census proprietatis putarent, esse rem
 seu partem rei, nam tota res constaret ex proprietate
 usufructu, atque adeo non esse pretium.

39. Verùm, distinctionem hanc nullam esse, & pro-
 bilis, siue non pars rei non emittit in adjudicatione
 re detrahi omnino debet à valore ejusdem rei, quæ
 dicatur.

40. Prædicta denique consenserunt ex *l. ubi*, &
 recentissimus nostri Regni Jurisperitus Martinus
Tr. 1. de Donat. Disc. 2. part. 6. n. 180. nostrum fecerunt
 sequens sic induxit.

Lesio vero in hoc remedio non ita mensuratur, ut
 alibi putant, quando in Decreto ultra pretium adsum-
 mationes, computando videlicet illas in pretio; nam tota
 est, quod prius debeant de valore rei detrahi, *nam tota*
late, quæ faciunt rem minus valere, ut ex Textu in l. ubi
partem, 79. de contrahend. Empt. deducunt Martini
l. 1. Gloss. 2. Tir. 11. lib. 5. fol. 379. & Gratian. disc. 2.
num. 43. & postea videre, si pretium sit minus decem
stantis valoris rei. Etenim, si excedat etiam in decem, non
est huc remedio. Neque in Regno, quod fructus, pro
prim est, ut alia lesione opus sit, quam illa, quæ de
ultra dividuum excedit, quicquid sit de hoc censu, qui
late tradita per Molinam de rit. Nupt. lib. 3. quæst. 1.
tot. l. ubi emittitur.

41. Exemplum sit: Si fuerit venditio rei, quæ sit va-
 ris unciarum quatuor centum, pro pretio venditor non impo-
 nit novem, cum accollatione aliarum unciarum decem.
 Nam minus pretio rei in illis decem accollatis, *nam*
adjudicata remanet valoris ducentarum unciarum, & pro
rei distracta pro 99. resultat evidenter lesio emittentis
uncia supra medietatem.

42. Quæ, quàm distent à computo, quod alii faci-
 nemo est, qui non videat: Nam si in casu prædicto venditor
 contra accollata jungerentur cum pretio impoñeret, *nam*
non adisset lesio, quia res valens 400. esset vendita
unc. 299.

43. Hæc posui, quia Castillæ decisione 14. & 146.
 decisione 33. & 247. Gimby decisione 30. & 31. *nam*
buerunt rem pro indubitata, vel aliter, emiserunt pro
hanc praxim, inde sapienter super hoc vidi Indicem doli
partis cruciari. Cum hac vero praxi vidi sapienter doli
ego obtinui anno 1626. pro Nepete contra Alvarum
Rizzari, referente D. Loppo: Adde Castillæ aliam de
cis. 127. Hæctenus Cutelli.

Sed nos vela contrahamus, atque de tota hac
 tracta breviter consuetam nostram, prædicta dicta,
 sufficiat.

§. IX. De Fingente velle redimere Censum.

1. Si quis carens omnino animo redimendi, cum
 velle redimere censum annuum, quem alicui, v. g. *nam*
 quotannis debet, idque, ut eo metu inducitur, *nam*
 minuat aliquid de pensione, consensit minoris pensionis
 census maneat cum obligatione minoris pensionis, *nam*
 pensio, v. g. quæ erat quinque pro centum, fiat quatuor
 vel tria pro centum, si quis ita, inquam, fingat, quæ
 cum obligatione restitutionis? Id certe solet in
 Censibus Bullatibus passim occurrere, nam prope
 calce hujus Capituli id emittendum non fuit.

2. Respondeo: Quamvis sic fingens, primo facit
 maliter non videaris injustè agere, quia verè habet
 redimendi censum; tamen dico cum Delgado, *l. 1. de*
Inst. num. 171. te sic fingentem injustè agere, & *nam*
 demandandum ad restitutionem; extorqueas enim cen-
 sum illum per fraudem, fingendo, te velle censum
 dimere, cum tamen nolis, & alquando ob causam
 pecuniæ, non possis. Cum igitur dolus tuus in hoc
 sit det causam contractui diminutionis census, obli-
 gaberis ad restitutionem, & ad restitutionem extorqueas
 idque non ex eo, quod non habeas Jus velip remanere